

սրտին բերկրութիւնը կայառէր : « Ափսոս, կր-
գոչեր. աննշան դարձս չեն գիտեր անոնք որ
վկայք անառակութեանցս էին . Աստուած միայն
կրտեսէ իմ բարի դարձս, եւ ես չեմ կրնար շինու-
թիւն տալ անոնց զորս անցեալ կենօքս գայթակ-
ղեցուցեր էի : »

Այսպիսի տրամահաղորդ խորհրդածութեամբ
առաւօտ մը կանուխ ծառախիտ անտառ մը կը
հասնի, եւ հոն յանկարծ բուփերու մէջ ծածկուած
փառաւոր շուշան մը աչքին կրնանդիպի :

Տերեւներու վրայէն իջած արեւուն ճառագայթը
վայելչագեղձաղկին ոսկեգոյն փողինու ձիւնաթոյր
բերքերը գեղանշոյլ կը փայլեցնէր . արշալուսոյն
հեզաշունչ հովերն անոր լայն տերեւները կը շար-
ժէին, որոց վրայ գիշերուան ցօղոյն բրբռուն կա-
թիլները երփներանգ շողշողէին . օդն եւս քաղց-
րաթոյր հոտերով լեցուած էր :

« Ո՛վ բնութիւն, կանչեց մեր մենաւորը, մտած-
մունքներու ամբարտաւան դառնութեանը ծա-
ղիկ մը պատասխան կուտայ : Այս շուշանը սա-
ղարբախիտ ճիւղերու մէջ բուսցընելով՝ զինքը
փոքորիկներէ, տաքութենէ ու փոշիէ պահպաներ
եւ, ինչպէս որ ես ալ աշխարհիս աղտերէն եւ անոր

կիզիչ աղմուկներէն ու յուզմունքներէն ազատ եմ
հոս :

« Անձանօր եւ մենաւոր տունկ, քեզի այցելու-
թիւն ընող արեւը միքէ իմ վրաս եղող Աստուծոյ
աչքը չէ : Քեզմէ ելող անուշահոտութիւնը միքէ
ըրած աղօթքներս չեն որ երկինք կը վերանան :
Առաւօտեան հովն որ գրեզ կորորայ ու կը զո-
վացընէ, միքէ այն աստուածային գրութիւնը չէ
որ զիս շարժեց ու գոջումի բերաւ : Մահկանա-
ցուաց զարմացմանը ինչ պէտք ունիս, որոց
մերձաւորութեամբը ձիւնափայլ մաքրութիւնդ
կարատաւորի : »

Այս որ ըսաւ մենաւորը, սիրտն ելաւ, մէկէն
հոն շուշանին առջեւ ծունկի վրայ եկաւ, սրտա-
ռուջ երախտագիտութեան շնորհակալութիւն-
ներն առ Բարձրեայն վերառաքեց, եւ իր բոլոր
օրուան մտածմունքներուն մէջ այն բարեպաշտա-
կան ոգին կը տիրէր, ինչպէս որ քաղցրաձայն
նուագացիշատակն մարդու սականջին մէջ երկար
ժամանակ կը մնայ, ինչպէս որ ծովուն հողմաշարժ
սաստկակոծ ալիքներն հովոյն դադարեցնէ ետեւ
եւ երկար ժամանակ գեղածուփ կուգան ափունքը
կը զարնեն կերբան :

ՀԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ի՞նչ գեշ մտածմունքներ չարութեան ոգին
կրնար այս երկու պառկած անմեղուկ տղոց եւս
ազդել : Ո՛ր գիտէ, քերեւս նախանձու կամ պզտի
հպարտութեան խորհուրդ մը . սուտ խօսելու դի-
տաւորութիւն մը՝ զոր երկուքն եւս ետեւէ կը-
լային կատարելու :

Քանի քանի անգամ փորձութիւններն երազի
կերպարանք առած են, որպէս զի զմարդիկ որո-
գայքի մէջ ձգեն : Այնատեն մեր բմրած միտքը կարո-
ղութիւն չունենար մեր դիտաւորութիւնը քննելու .
գործը կը կատարուի, բայց մեք անոր պատաս-
խանատու չեմք . մեր ներքին գեշ ազդմունքները
կարծես քե քնոյ մէջ զմեզ փորձել կուգեն, որպէս
զի հետերնին վարժիմք : Մեր հոգւոյն հազար ու
մէկ տեսակ խենդուխեյար ու ախտաւոր երեւոյթ-
ներ կը ցուցնեն, որոց կարծես քե քիչ քիչ կը-
վարժի եւ անոնցմէ ինչպէս որ պէտք է չխորշիր :

Երազները դեռ աչքին առջեւ, հոգին կարբըն-
նայ կուգէ : զանոնք միտքը բերել, եւ ակամայ կամօք
յիշած ժամանակը տակնուվրայ կը լլայ : Երանի

իրեն քե որ պահապան հրեշտակներն ատենին
վազեն հասնին եւ երեւակայութիւնը անմտութեան
կամ չարութեան ճամբէն դարձնեն : Իսկ քե որ
անոնց բոխը բաւական արագ չէ, միքէ Աստուած
մեր չորսդին ու մեր մէջ այնպիսի պահապաններ
չէ դրած որ անդադար զմեզ կը խրատեն : Երեւոյշի
ուշով աշխարհիս վրայ նայինք, միքէ լերանց
զագարը եւ ձորերուն նախախնամութիւնն ազ-
դարարներ չէ դրած : Ո՛ր մեծ կամ աննշան դիպ-
ւածին մէջ իմաստուն խրատ մը չկայ : Ո՛ր վի-
ճակը խելք սովբելու բան չունի : Կեանքը մեծ
կրքարան միէ ուր կը կրքորիմք եւ կը խրատուիմք .
բաւական է քե մեր եւ ուրիշին գլուխը հանդի-
պածեն խելք սովբիլ գիտնամք :

Թէ որ արտաքին խրատները բաւական ճշմարիտ
չերենան, միքէ մեր մէջը այնպիսի բարեկամ մը
չունիմք որ զմեզ լուսաւորէ : Միքէ սո՛ւտ բան մըն
է այն ներքին ձայնը որ ամեն ժամանակ, ամեն
ազգաց եւ ամեն երկրի մէջ կը գովէ զանոնք որ ու-
րիշի համար կեանքերնին կը զնեն, եւ կը պար-

սաւէ զայն որ ուրիշը կը հաւածէ եւ կամ կը մատնէ: Միքէ չկան մարդկանց մէջ այնպիսի բարոյական մեծ օրէնքներ, որ մարդուս զգացմունքները չափաւորեն՝ ինչպէս որ բնական օրէնքները մարմնոյն շարժմունքները կը կանոնաւորեն, եւ

մեր զգայարանքը բնական երեւոյթները զգալու համար ստեղծուած են, զորոնք երբ չճանչնայինք ապրելը անկարելի կը լլար, այնպէս ալ մարդկային միտքը ստեղծուած է հասարակ ճշմարտութիւնները հասկընալու, եւ առանց ասոնց մանկա-

Հրեշտակք քնոյ:

անոնցմէ չենք կրնար խտտորիլ՝ առաջիններէն առանց նեղութիւն կրելու, եւ երկրորդներէն առանց ոչնչանալու:

Երբ Աստուած մեր սրտին մէջ այս երկու տեսակ օրինաց ազդումը չզնեք, չէինք կրնար ընկերական կամ նիւթական կեանք վայելել: Ինչպէս որ

նացու միաբանութիւն չէր ըլլար: Պէտք է որ միտքն այնպէս հասկընայ ինչպէս որ աջքը կը տեսնէ. եւ սիրտը այնպէս հնազանդի սիրոյ, ինչպէս որ մարմինը ծանրութեան կը ճանաչանայ: Այս արտաքին եւ ներքին զգացմունքներէ մեզի տրուած խրատներն ամենանարկաւոր են

մեր պահպանութեանը : Այն ամէն զգացմունք որ մեր բնութեան ճշմարիտ վախճանը կրկնէրեն՝ մեր պահպանական հրեշտակին ձայնն է, որ կը խրատէ քե հնազանդելու է կենաց կանոնին՝ զոր նա ինքն Աստուած սանմանած է :

Թարգմանեաց ի Գաղղիականէ

ՍՏԵՓԱՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Աշակերտ Հայկազեան Վարժարանին :

Հանգուցեալ Ապրոյեան Աբրահամ աղային վրայ կենսագրական տեղեկութիւն յուղարկեր էր Շաննազարեան Գերապետիւ Կարապետ վարդապետը : Որչափ է կը փափաքէինք անցեալ բուռն մեջ մերինին ետեւէն լեռու էլ գայն, տեղու պակասութեամբն անկարելի եղաւ, էս ստիպուեցանք այս անգամ առանձին հրատարակել :

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊՐՈՅԵԱՆ ՏՈՂՄԻՆ.

Եւրոպիա գաղթեալ Հայոց սակաւարիւ հասարակութիւնը մեծ է անդամանելի կորուստ մ'ըստ այս օրերս Ապրոյեան մեծապատիւ Աբրահամ ամիրայի քաղման յուղարկաւորութիւնը կատարելով :

Այս փառաւոր ու բազմարիւ գերդաստանի վրայօր հետեւեալ տեղեկութիւնները գտանք մէկ վկայականէ մը որ 1804ին ու ապրիլի 20ին Զմիւռնիոյ Հայոց պատուելի հասարակութիւնը տուեր է, ու ժամանակի սրբազան պատրիարքը ու Կոստանդնուպօլսոյ վսեմափայլ ամիրաները՝ հանդերձ բազմարիւ Եպիսկոպոսներով վարդապետներով ու բանաւանդով վաւերացուցեր են : Յիշեալ վկայականը վաւերացուցեր են նաեւ Ռուսիոյ էւ Գաղղիոյ դեսպանները արտաքին գործոց նախարարներն էս ալ էս ալ հիւպատոսներ էւ երդուեալ քարգմաններ :

Յիշեալ վկայականին նայելով Ապրոյեան (այսինքն Աբրահամեան) ցեղն բուն Անի քաղաքէն եղած է, էս Բագրատունի արքայական տոհմին հետ ալ ազգակցութիւն ունեցեր է : Երկար ժամանակ կարին բնակելէն էս մեծամեծ ու գովանի գործքեր ընելէն ետքը, 1521 թուին Ալփիար՝ յիշեալ գերդաստանին նահապետը իւր բոլոր ընտանեօրը Եւրոպական Տաճկաստան փոխադրուի ու Պելլըրատ քաղաքը կը հաստատուի : Աբրահամ՝ Ալփիարի բոռը, իւր մեծ հանձարովը, նոխութեամբը ու հաւատարմութեամբը Կիրիտի տիրող Հիւսէին Փաշային էս Քեօփիարիւ օղլուին մեռնաւոր ըլլալուն համար Սուլթան Իբրահիմէն անմարս վաճառականութեան Հաքի Շերիֆ

(Նուիրական պարգեւագիր) կառնու, ու նոյն կղզիի մեջ Հայոց համար Էկեղեցի մը զոր իւր ծախիւքը բոլորովին կընորոգէ : Այսպէս ալ Կոստանդնուպօլսի սուրբ Նիկողայոս Էկեղեցին, Սիլվիքիներ, Մահալլէներ էւ Փիլիպպուպօլսիներ այս մեծապատիւ տոհմի բաւականութեան արդիւնքը եղեր են :

1688էն սկսեալ Ապրոյեան գերդաստանն Զմիւռնիա վաճառաշան քաղաքը կը փոխադրուի, ու մէկ տարի յառաջ Լիւդովիկոս Ժ Գաղղիոյ արքայէն պաշտպանութեան ու ազնուութեան հրովարտակ մը կստանայ, ինչպէս նաեւ 1717ին պարգեւագիր մ'ալ Մեծն Պետրոս Ռուսաց կայսրէն ազատ վաճառականութեան համար :

Հանգուցեալ Աբրահամ ամիրայն 1793ին ծներ էր, էւ 1814ին Թրիեստ գալով՝ հռչակաւոր եռասունեան վսեմափայլ Պետրոս ամիրային վաճառատունը մտեր է նախ իբրեւ աշակերտ, ապա իբրեւ զանձապետ էս վերջէն իբրեւ ինքնագլուխ վաճառական : Ամենայն ուրեր հաւատարմութիւնը ուղղութիւնը էս շրջանայեաց գործունէութիւնը իրեն բանոն գործողութեան ունենալով՝ մինչեւ 1846 թիւը արդիւնաւոր էս պատուաւոր վաճառաշանութիւն ըրաւ : Էս Աստուած ալ իւր աշխատութիւնը օրհնելով փարբանութեամբ լցոյց զնա :

Վսեմափայլ Պետրոս ամիրայի մահուանէն ետքը հանգուցեալ Աբրահամ ամիրայն եզրպտոսի փոխարաջութեանը սեղանաւոր էս գործակալ կարգեցաւ զոր երկարատեւ պատուաւոր մեռով վարելէն ետքը՝ 1850ին հրաժարեցաւ ինքնայօժար կամօր, էւ Նիշանի Իֆտիխարի ասպետութեամբ պսակեցաւ :

Հանգուցելոյ նայրենասիրութեան, մարդասիրութեան էւ հոգեւորութեան գործքերն բազմարիւ են էս մեծամեծ գովութեան արժանի առաւելապէս ծածկազատին յայտնի գոյով բան մարդկան իւր ազգի բարեկենդանութիւնը իւր հանապազօրդեան խօսակցութեան նիւր եղած էր, էս իրեն դիմող ազգայինին երբեք չէ ըսած չէր : Դեռ իւր մահուանէն ուրն օր յառաջ մեր ազգի յառաջադիմութեան վրայօր կը խօսէր, էս մինչդեռ իւր բարեկամները զինքը երկար ժամանակ վայելու կը յուսային՝ անագորոյն մահը յաղթական հանդիսացաւ : Իր մահուանէն երկու օր յառաջ քրիստոնէական օրինացը համաձայն խոստովանեցաւ ու հաղորդեցաւ Կարապետ վարդապետ Շաննազարեանին մեռօրը, էս իւր ընտանիքը ու բարեկամները օրհնելով զամենքը Աստուծոյ պաշտպանութեանը յայննեց : Այնուհետեւ իւր բոլոր խորհուրդներն յաւիտենականութեան ու փրկչի անհուն ողորմութեանը վրայօր զբաղեալ էին : Սեպտեմբրի 18ին մինչդեռ իւր ընտանիքը էւ բարեկամները զինքը կը մխիթարէին, ինքը որպէս քե Աստուծոյ սիրովը զմայլած :